

Tanpınar'ın anahtar kavramları

Seval Şahin'in 'Talih, Tesadüf ve İrade/Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Romancılığı Üzerine Düşünceler' adlı çalışması, edebiyatımızın eşine az rastlanır isimlerinden Ahmet Hamdi Tanpınar'ın anahtar kavramlarından yola çıkarak, yazarın romancılığını inceliyor.

Ahmet Hamdi [Tanpınar](#) eşine az rastlanan bir yazar, çünkü ömrü boyunca şair olmak istese de hem Türkiye'de hem de yurtdışında en çok tanınan romancılarımızdan biri. Ancak bu şöhreti maalesef vefat ettikten sonra kazanmış. Üstelik hakkında bu denli araştırma, inceleme yahut akademik çalışma yapılan pek az yazar var. Bu sene dahi adının geçtiği pek çok kitap basıldı. Peki ama Tanpınar'a verilen bu değer, bunca yazarın, akademisyenin, edebiyatçının onu anlama çabası neden? İşte bu soruyla birlikte [Seval Şahin](#)'in kitabı iyi bir kılavuz olarak karşımıza çıkıyor.

Seval Şahin, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde öğretim üyesi. 2002 yılında, 'Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Hikâye ve Romanlarında Oyun' başlıklı bir doktora tezi yazmış. Elimizdeki kitabı, 'Talih, Tesadüf ve İrade/Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Romancılığı Üzerine Düşünceler'i yazarken de tezinden yola çıkmış. Kitapta Tanpınar'ın romancılığını incelemekte. Bu amaçla karşısında dönüp dolanıp çıkan üç kelimeyi, 'talih, tesadüf ve irade'yi anahtar kelimeler olarak ele alıyor ve tezindeki 'oyun' kavramı vurgusunun yerine "Mektup, hatıra, tiyatro, Karagöz-Hacivat gibi metinlerin romanlardaki kurgu ve yapıyla aralarındaki ilişkiyi merkeze alan bir okuma yapmayı tercih ettim" diyor.

'Mahur Beste', 'Sahnenin Dışındakiler', 'Huzur' ve 'Saatleri Ayarlama Enstitüsü' üzerine dört yazı mevcut kitapta. 'Mahur Beste', Tanpınar'ın tamamlayamadığı bir romanı. Yazar, romanın sonunda ana karakter Behçet Bey'e bir mektup yazar ve kitabı böyle bitirir. 'Sahnenin Dışındakiler' de 'Mahur Beste'nin karakterleriyle başlar. 'Huzur' ise Berna Moran'ın tabiriyle huzursuzluğun romanı. 'Saatleri Ayarlama Enstitüsü' Abdülhamit Dönemi'nden Cumhuriyet Dönemi'ne kadar birkaç dönemin ironisi. Seval Şahin bu kitapları incelerken kıymetli tespitlerde bulunmuş. Mesela, 'Mahur Beste'de Tanpınar'ın "çekirdek zamana ulaşma" yolculuğunu ele alırken, Behçet Bey karakterinin sıradanlığı sayesinde bunun Tanpınar için bir rüyaya nasıl dönüştüğünü vurguluyor. 'Huzur'da ise karakterlerinin birbirlerini nasıl tamamladığı

anlatılmakta. ‘Huzur’u “acı bir karnaval” olarak ele alıyor Şahin. ‘Sahnenin Dışındakiler’in ise hangi tezat üstüne kurulduğunu görüyoruz.

‘Talih, Tesadüf ve İrade’de Tanpınar’ı en güzel anlatan cümlelerin şu olduğu kanısındayım: “Tanpınar için Behçet Bey de bir saat, üstelik bozuk, muhayyel bir saattir. (...) Tanpınar bu bozuk saati ‘Sahnenin Dışındakiler’de iç dünyasını ortaya koyarak onarmaya çalışacak, ‘Huzur’da ise bu saatin onarılamayacağını anlayıp Mümtaz’ı ondan kaçıracaktır.” Buradan hareketle Tanpınar’ın zaman kavramı ile olan ilişkisini görmek de mümkün. Nitekim yazar, Tanpınar ve zaman kavramı üzerinde epey duruyor. Ancak sadece zaman kavramına saplanıp kalmamış.

Tüm bu tespitleriyle kitap, Tanpınar’ın romancılığı ve poetikası üzerine yazılan dikkate şayan bir inceleme. Ayrıca yazarın Tanpınar’ın kitapları, karakterleri, kurguları hakkında kurduğu bağlantılar, Tanpınar’ın da yazın macerasının genel izleğini ortaya koymakta. Ahmet Hamdi Tanpınar, edebiyatımızın en yalnız isimlerindendir. Zamanında hor görülmüş, hiçbir şeyden anlamadığı sanılmış ve hocası Yahya Kemal’in gölgesinden bir türlü kurtulamamıştır -belki de bunu istememiştir. Tanpınar’ı anlama çabamız, hakkındaki eserlerin çoğalması, belki de onun yalnızlığını zamanla silecektir...

TALİH, TESADÜF VE İRADE-
AHMET HAMDİ TANPINAR’IN
ROMANCILIĞI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER
Seval Şahin
İletişim Yayınları, 2019
142 sayfa, 23.50 TL.

